

Asia: VN/6433/2019

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ehdotetulla muutoksella pyritään edistämään työnantajien mahdollisuutta selvittää työnhakijoiden rikostaustaa myös lyhytaikaisissa enintään kolme kuukautta kestävässä työ- ja virkasuhteissa. Muutosehdotukset ovat muotoiltu siten, ettei työnantajilla ole velvollisuutta vaan ainoastaan oikeus pyytää työnhakijalta kyseinen ote rikosrekisteristä näissä lyhytaikaisissa palvelussuhteissa.

Työnantajan tiedonsaanti on kyseisessä laissa järjestetty siten, että työnhakija hankkii kyseisen otteen ja esittää sen työnantajalle. Muutosehdotukseen sisältyvän Oikeusrekisterikeskuksen tilaston mukaan kyseessä olevia otteita on annettu lisääntyvissä määrin siten, että vuonna 2019 annettiin yhteensä noin 75.000 otetta, joista 71 otteeseen sisältyi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja rikoksia koskevat tiedot. Tämä tilasto ei kerro sitä, kuinka monessa tapauksessa tällainen rikostuomioita sisältävä ote esitettiin työnantajalle ja missä määrin henkilöt vain luopuivat hakemasta tällaisia työtehtäviä otteen saadessaan tai tietäessään muuten tällaisista rikosrekisterimerkinnöistään.

Kyseessä oleva laki laajentaa rikosrekisterin tietojen käyttöä muihin kuin oikeudenhoidon tarkoituksiin. Säännökset ovat kirjoitettu siten, ettei voitane puhua hakijoiden soveltuvuuden arvioinnista vaan kyseisten rikostuomioiden voidaan katsoa olevan jopa este tällaisiin tehtäviin. Tässä mielessä voidaan katsoa, että puututaan perustuslain 18 §:ssä tarkoitettuihin oikeuksiin hankkia toimeentulo valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla.

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdassa säädetään edellytyksistä, joilla voidaan henkilötietoja käsitellä muussakin tarkoituksessa kuin siinä, minkä vuoksi tiedot on kerätty. Yhtenä perusteena voi olla jäsenvaltion lainsäädäntö, joka muodostaa demokraattisessa yhteiskunnassa välttämättömän ja oikeasuhteisen toimenpiteen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi. Tässä

tapauksessa sovellettavaksi voi tulla d) alakohdan rikosten ennalta estäminen ja j) alakohdassa mainitut muille kuuluvat oikeudet ja vapaudet. Lainsäädännön tarkoituksena on vähentää lasten riskiä joutua seksuaalisesti hyväksikäytetyksi, väkivallan kohteeksi tai houkutelluksi huumausaineiden käyttöön, jotka liittyvät perustuslain 7 §:n henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Vaikka lakiin ja ehdotukseen sisältyy työnhakijan henkilötietojen suojaan ja siihen liittyviin oikeuksiin ja vapauksiin (vapaus valita työ, ammatti ja elinkeino) kohdistuvia rajoituksia, voidaan puuttumista pitää hyvin rajattuna ja omalta osaltaan välttämättöminä ja oikeasuhteisina pyrittäessä vähentämään lasten henkilökohtaiseen koskettomuuteen ja turvallisuuteen kohdistuvia loukkauksia.

Esitysluonnoksessa viitatus kyselytutkimuksen mukaan enemmistö vastaajista katsoi, että lyhyessäkin ajassa ehtii luoda lapseen ystävyyssuhteen ja siten vaikuttamaan lapseen haitallisesti. Kun vastaan puhuvat seikat näiltä osin liittyivät lähinnä lisääntyneeseen työmäärään, näyttäisi ehdotus keskeiseltä osin olevan perusteltu laajennus. Kun säännös on muotoiltu siten, että työnantajalla on oikeus – mutta ei velvollisuutta – pyytää otetta, näyttäisi ehdotus antavan tarvittavaa joustoa työtehtäväkohtaiselle riskiarvioinnille lyhytaikaisissa työsuhteissa.

Apulaistietosuoja-valtuutettu

Jari Råman

Ylitarkastaja

Heikki Partanen

Partanen Heikki
Tietosuoja-valtuutetun toimisto